

СЕКЦІЯ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ТА ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ

Бучин Микола

д. політ. н., проф. каф. ПМВ

Національний університет «Львівська політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ВИБОРЧИХ ПРАВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН: ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН

Сучасні демократичні процеси передбачають забезпечення можливості всіх громадян рівною мірою бути залученими до здійснення управління суспільством та забезпечення свої інтересів. Водночас будь-яка сучасна нація, навіть та, для якої характерний високий рівень етнічної гомогенності, включає у своєму складі національних меншин, які в силу своїх особливостей не мають змоги такою ж мірою залучатися до політичного життя країни, як і представники титульного етносу. Тому забезпечення та реалізація прав (в тому числі й виборчих) національних меншин є індикатором рівня демократичності кожної країни. Для України, зважаючи на наявність у суспільстві значної частки національних меншин, забезпечення їхніх виборчих прав є актуальною сучасною проблемою. Враховуючи відсутність належного досвіду демократичного врядування, для України у контексті забезпечення виборчих прав національних меншин важливий досвід європейських країн.

Цілком погоджуємося з думкою вітчизняного науковця В. Овчаренка про те, що неврахування Україною інтересів та прав національних меншин, серед яких провідну роль відіграє право обирати та бути обраним, продукуватиме внутрішньополітичну напруженість та конфлікт. Також дослідник справедливо зазначає, що вирішення цієї проблематики є важливим у контексті реалізації євроінтеграційних прагнень нашої держави [4, С. 74].

Звертаючись до європейського досвіду забезпечення виборчих прав національних меншин, в першу чергу слід звернутися до європейського

законодавства. У цьому плані варто згадати Рамкову конвенцію про захист національних меншин від 1 лютого 1995 р. У Документі, серед іншого, зазначено, що захист прав національних меншин є невід'ємною частиною міжнародного захисту прав людини, а держави повинні створювати необхідні умови для ефективної участі представників національних меншин у культурному, соціальному, економічному та політичному житті [5].

Більш предметно проблематика реалізації виборчих прав національних меншин регламентується Лундськими рекомендаціями про ефективну участь національних меншин у суспільно-політичному житті, які були розроблені у вересні 1999 р. У Рекомендаціях зазначається, що виборчий процес відіграє важливу роль у створенні умов для участі національних меншин у політичному житті держави. Тому кожна держава має гарантувати представникам національних меншин право голосу і право балотуватися на виборні посади на недискримінаційних умовах. Документ також містить певні вимоги до виборчої системи, на основі якої відбувається формування влади в країні. Окрім загальної тези про те, що виборча система повинна сприяти представництву меншин та їхньому впливу, Рекомендації містять деталізовані вимоги, спрямовані на реалізацію виборчих прав національних меншин:

- створення виборчих одномандатних округів у місцях компактного проживання національних меншин;
- використання пропорційної виборчої системи, відповідно до якої кількість місць партії в парламенті залежить від частки голосів, отриманих нею на загальнодержавних виборах;
- застосування преференційного голосування;
- зниження відсоткового бар'єру для проходження в парламент для партій, утворених національними меншинами;
- визначення меж виборчих округів таким чином, щоб забезпечити справедливе представництво національних меншин [3].

Якщо ж аналізувати виборче законодавство та електоральну практику конкретних європейських країн, то можна виокремити такі механізми забезпечення виборчих прав представників національних меншин:

1. Квотування для національних меншин. Законодавство низки європейських країн (Румунія, Хорватія, Фінляндія та ін.) передбачає резервацію певної (зазвичай невеликої) кількості місць у парламенті для

представників національних меншин [6]. Водночас така практика не є надто поширеною у Європі, що можна пояснити її недосконалістю. Квотування ефективне тоді, коли національні меншини репрезентовані 1–2 етносами, однак за умови наявності значної кількості етносів та їхньої неоднорідності таких механізм є недосконалим [2].

2. Включення до партійних списків представників національних меншин (Австрія, Бельгія, Греція, Польща та ін.).

3. Надання дозволу на створення регіональних політичних партій, які репрезентують інтереси національних меншин (Бельгія, Великобританія, Естонія, Іспанія та ін.) [1].

4. Врахування компактності проживання національних меншин під час формування виборчих округів (Бельгія, Данія, Іспанія, Італія та ін.).

5. Зниження чи скасування виборчого порогу для партій, які представляють інтереси національних меншин (Литва, ФРН, Польща) [2].

Окрім механізмів забезпечення виборчих прав національних меншин важливу роль у збільшенні рівня залученості представників національних меншин до політичного життя відіграють спеціальні умови. До них можна віднести, наприклад, друк бюлетенів мовою національних меншин, сприяння розвитку політичних партій, які репрезентують національні меншини. Крім того, активізує національні меншини розширення можливостей для номінації кандидатів, персоніфікація виборчої системи тощо [2].

Підсумовуючи, варто відзначити, що для України проблема забезпечення прав національних меншин загалом, та їхніх виборчих прав, зокрема, є важливою умовою консолідації суспільства, зниження рівня соціальної та політичної напруги. Однак, на наше глибоке переконання, здійснюючи правове регулювання цієї проблематики, ми не можемо не враховувати тих соціально-політичних умов, в яких функціонує наше суспільство. Проблематика національних меншин часто є інструментом в руках наших сусідів для здійснення впливу на Україну. Така ситуація притаманна для угорської меншини на Закарпатті та для російської меншини на півдні та сході нашої держави. Тому пріоритетною для України на сьогодні повинна стати проблема безпеки, а розширення прав національних меншин може відбуватися тільки тоді, коли воно не суперечить безпековій складовій розвитку країни.

Література

1. Афанасьєва М.В. Ефективна участь національних меншин у виборах / М.В. Афанасьєва // Актуальні проблеми держави і права. – 2012. – Вип. 65. – С. 53–59.
2. Забезпечення представництва жінок та національних меншин у виборних органах країн ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.parlament.org.ua/docs/files/8/1150892480_ans.pdf
3. Лундські рекомендації про ефективну участь національних меншин у суспільно-політичному житті з пояснювальними примітками від вересня 1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.osce.org/uk/hcnm/2255?download=true>
4. Овчаренко В. До питання про забезпечення виборчих прав національних меншин в Україні / В. Овчаренко // Вісник центральної виборчої комісії. – 2014. – № 1 (28). – С. 74–77.
5. Рамкова конвенція про захист національних меншин від 1 лютого 1995 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.parlament.org.ua/ocs/files/8/1150892480_ans.pdf
6. Тищенко Ю. Виборча реформа, в якій не знайшлося місця національним меншинам [Електронний ресурс] / Ю. Тищенко // Главком. – 2017. – Режим доступу: <https://glavcom.ua/publications/viborcha-reforma-v-yakiy-ne-znayshlosya-miscya-nacionalnim-menshinam-443790.html>

Гетьманчук Микола

д. і. н., проф. кафедри ПМВ

Національний університет «Львівська політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ КОНЦЕПТУАЛЬНОГО ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТЬ МІЖНАРОДНОГО ТА СВІТОВОГО ПОРЯДКУ

Поняття і явища порядку – це властивість іманентна соціуму, яка відображає певний рівень організації спільноти, її впорядкованість. Така властивість є набутою, а не наперед заданою. Суспільний порядок – це певна